



הערות:

1. התשובות המוצגות כאן הן בגדר הצעה לפתרון השאלון.
2. תיתכנה תשובות נוספות, שאינן מוזכרות כאן, לחלק מהשאלות.
3. חלק מהתשובות הן בנקודות בלבד, על הנבחן לפרט את הדברים.

חלק הבחירה

נושא 3 – קהילת יהודי קרקוב

הנבחנים נדרשו לענות על אחת מהשאלות 9-10 (פרק ראשון) ועל אחת מהשאלות 11-12 (פרק שני).

פרק ראשון

הנבחנים נדרשו לענות על אחת מהשאלות 9-10.

שאלה מספר 9

גטו קרקוב בתקופת הפתרון הסופי

סעיף א'

ההחמרה שחלה במצב היהודים בגטו קרקוב לאחר האקציה של אוקטובר 1942:

- צמצום אוכלוסיית הגטו - באקציה זו גורשו קרוב ל-5000 יהודים ו-600 נרצחו בגטו, במהלך הגרוש. משפחות נהרסו, ילדים נותרו יתומים והורים נותרו ללא ילדיהם, חלקם ניסו למצוא מקומות מסתור אצל הפולנים לילדים ששרדו את האקציה.
- צמצום שטחי הגטו - לאחר הגרוש צומצם שוב תחום הגטו ושוב החלו היהודים לחפש מקום מגורים חלופי בתחום החדש.

MY.GEVA.CO.IL

לפרטים לחצו כאן!

תיכונים, אתם לא לבד!

הכירו את MY.GEVA סרטוני הסבר שיכינו אתכם ביעילות לבגרות במתמטיקה



בדצמבר 1942 חולק הגטו לשני אזורים: אזור A – אזור "העובדים החיוניים", ואזור B, אליו הוכנסו הזקנים, החולים, המובטלים והילדים, לדוגמא: הוקמה באזור B פנימייה לילדים יתומים, שהוריהם נספו בזמן הגרושים, בה תנאי החיים היו קשים.

- החמרת ניצול כוח העבודה היהודי – בסתיו 1942 הבינו הגרמנים שהם עלולים להפסיד בכיבוש סטלינגרד, לכן נוצר הצורך להגביר את קצב הייצור הצבאי, על מנת לחזק את הצבא הגרמני. לשם כך, הוחלט לנצל את הפועלים היהודים החיוניים לכך. מפקדי האס.אס והגסטאפו העניקו תעודת עבודה לכל יהודי "חיוני" שהורשה להמשיך ולהתגורר בגטו ולעבוד במפעלים הגרמניים. שינוי זה החמיר את מצב היהודים, מאחר והם נוצלו ע"י המעסיקים במפעלים והיו תלויים בהם לחלוטין.

גטו קרקוב הפך ל"מחנה מעבר" – מכאן יצאו היהודים למחנות ההשמדה או למחנות העבודה.

- הקמת מחנה העבודה פלאשוב – בנובמבר 1942 הגרמנים הקימו מחנה עבודה סמוך לגטו קרקוב – מחנה פלאשוב (המחנה הוקם על שטח בית העלמין היהודי בעיר). היהודים החלו להיות מועברים למחנה, והעוברים לא הורשו לחזור לגטו כלל. רבים מהם הוחזקו במאסר ליד המפעלים בהם עבדו. התנאים במחנה היו קשים - לא היו מים, תנאי התברואה היו ירודים ואנשי האס.אס נהגו כלפיהם באכזריות רבה.

הדילמה שהייתה למשפחות בגטו לפי הקטע: ההורים בגטו התמודדו עם השאלה האם להשאיר את הילדים איתם או למצוא להם מסתור מחוץ לגטו. הורים רבים הבינו שעל מנת להציל את ילדיהם יש להוציאם מהגטו, גם ללא ההורים עצמם.

ציטוט: "שוחחו ביניהם לא אחת...האם כדאי להבריח אותו אל מחוץ לגטו...ידיד פולני של המשפחה...הסכים לקחת את מוליק אליו..."

סעיף ב'

הדרכים בהן הגיעו אל הגטו הידיעות על ההשמדה:

- משלחת שעקבה אחר הגרוש הראשון במרץ 1942 - היוזנרט ארגן משלחת של שלושה שעקבו אחר הרכבת ומצאו את המגורשים בעיירה קטנה ליד בלז'ץ. סיור קצר באזור חשף בפניהם מחנה גדול, הנמצא עדיין בשלבי הכנה והם הגיעו למסקנה כי הוא מיועד להשמדה המונית. עם חזרתם לגטו מסרו השליחים את הדיווח ליוזנרט.
- באמצעות הקשריות מתנועות הנוער זרם מידע רב לתוך הגטו, בעיקר למנהיגי התנועות – מידע על הרצח בבורות, הכרוז של אבא קובנר, שפורסם בגטו וילנה ומידע על מחנה חלמנו.
- בית המרקחת של תדאוש פאנקוויץ העביר מכתבים, כסף, סיפק תרופות והעניק משענת רוחנית לתושבי הגטו תוך העמדת חייו בסכנה. באמצעותו נחשפו תושבי הגטו לעיתונים ולמידע מהעולם החיצוני.

MY.GEVA.CO.IL

לפרטים לחצו כאן!

תיכונים, אתם לא לבד!

הכירו את MY.GEVA סרטוני הסבר שיכינו אתכם ביעילות לבגרות במתמטיקה



- קשרי המחתרות היהודיות, בעיקר איסקרא, עם המחתרת הפולנית אפשר חשיפה למידע גם בנוגע לפעולות נגד היהודים.

האם המידע על ההשמדה הועיל ליהודים? ניתן לבסס על העובדות ההיסטוריות הבאות:

מרבית תושבי הגטו סרבו להאמין למידע שהגיע בדבר ההשמדה. המידע היה בידי היודנראט וכנראה בגללו במהלך האקציה של יוני 1942, ניסה יו"ר היודנראט, ד"ר ארתור רוזצוויג, להשתמש בסמכויותיו ולרשום יהודים רבים כעובדים חיוניים כדי להצילם מהגרוש. הדבר התגלה לנאצים, הוא פוטר מתפקידו כיו"ר היודנרט וגורש עם כל משפחתו. כך בוטל מוסד היודנרט בגטו קרקוב. קונדה מינה את דוד גוטר (משת"פ יהודי) לממונה על הגטו. פעולתו לא הועילה ליהודים כלל וביטול היודנראט אף היווה חרפה במצב הגטו. חברי תנועות הנוער האמינו למידע והוא דחף אותם להקמת מחתרות לוחמות – חברי השומר הצעיר בהובלת השק (צבי) באומינגר, הקימו מיד לאחר גרוש מרץ 1942 את איסקרא, וחברי עקיבא בהובלת ליבסקינד ודרנגר, הקימו מיד לאחר הגרוש של יוני 1942 את "החלוץ הלוחם". שתי המחתרות ביצעו פעולות אלימות מגוונות נגד הנאצים:

- פירוק המסילה בקו קרקוב-בוחניה, שגרם להורדת הרכבת מהפסים והסב נזק כבד.
- פריצה למפעל "אופטימה", בו תפרו מדים לצבא הגרמני משם נלקח ציוד חורף כגון: כפפות, גרביים ומגפיים לטובת הלוחמים.
- פריצה למחסני הרכבת בקרקוב ובזיזה של שלל שמימן את פעילויות המחתרות.
- חיסול תחנת ביקורת של המשטרה הגרמנית על נהר הוויסלה, ששימשה לתפיסת יהודים שניסו להימלט בזמן מהאקציות.
- הצתת מוסכים גרמניים.
- הדבקת כרוזים בקרקוב, בהם קראו חברי המחתרת לאוכלוסייה הפולנית להתקומם נגד הנאצים.
- התנקשות בחיילים גרמניים וגנבת נשקם.

ולבסוף, בנובמבר 1942 התאחדו וביצעו יחד פעולת ראוה גדולה בדצמבר – פעולת ציגנריה. לפעולות היו הד ותגובה וניתן לראות בהן את אחד הגורמים לעידוד מחתרות אחרות, יהודיות ומקומיות, לפעול נגד הנאצים.

ניתן אף לומר כי מטרות המורדים הושגו בחלקן והם זכו למה שהם ראו כ"מוות בכבוד", ולהשאת חותם חיובי על ההיסטוריה בו נתפסו היהודים כמי שנאבקו, ולא הלכו כצאן לטבח. יחד עם זאת, ליהודים עצמם פעולות אלה לא הועילו – כמעט כל לוחמי המחתרת של קרקוב נתפסו ע"י הנאצים ונרצחו, והגטו עצמו חוסל וכל תושביו הושמדו או נרצחו בהמשך.



שאלה מספר 10

פעילות המחותרת וחיסול הגטו

סעיף א'

ייחודיות פעילות המחותרת של גטו קרקוב:

בקרקוב פעלו שתי מחותרות יהודיות – איסקרא והחלוץ הלוחם.

- פעולות מחותרות קרקוב התקיימו החל מאוגוסט 1942, ונחשבו ע"פ הקטע לראשונות באירופה הכבושה, ציטוט: "אנו היינו הראשונים שפעלנו באירופה".

- בניגוד למחותרות אחרות בחרו לוחמי גטו קרקוב שלא ללחום בגטו עצמו מהסיבות הבאות:

- סיבה גיאוגרפית: השכונה בה מוקם הגטו הייתה בנויה מבתים נמוכים, שמוקמו מתחת לגבעה החולשת על הגטו כולו. מבחינה אסטרטגית צפו הגרמנים בגטו מהגבעה וכך יכלו לפקח ולשלוט על המתרחש בה. כמו כן, כוחות משטרה הקיפו את חומות הגטו וצפו על כל הרחובות. כל אלה הביאו לכך שלא נותר מקום להסתתר ולהתאמן.

- התנגדות אוכלוסיית הגטו למרד: לאחר גרוש יוני 1942 נשארו בגטו כ-12,000 איש, מתוך רצון לשרוד היו ביניהם מלשינים רבים, דבר שהקשה על חברי המחותרת להשפיע על אוכלוסיית הגטו לשתף עימם פעולה. אוכלוסיית הגטו לא הייתה מגובשת פנימית והיה קושי לרתום אותה להתנגדות.

- גטו ללא הנהגה: בגרוש יוני 1942 בוטל היודנרט. ההנהגה שמונתה במקומו שיתפה פעולה עם הנאצים, ולא היה ממי לצפות לשיתוף-פעולה בהתנגדות.

- מכלול של קשיים לוגיסטיים: היה קושי להשיג נשק וכסף לצורכי הקיום, הקשרים עם המחותרת הפולנית היו מוגבלים.

- אחריות קולקטיבית: המורדים פחדו שאם יתפסו העונש יהיה קולקטיבי ומשמעותו חיסול הגטו.

- לוחמי המחותרת של קרקוב בחרו ללחום בעיר. קרקוב נקבעה ע"י השלטון הנאצי כבירת הגנרל-גוברנמן, ולכן ראו בה הלוחמים יעד איכותי לביצוע הפעולות. הם בחרו בעיתוי בו הייתה העיר מלאה חיילים ויצאו לפעולה משותפת וגדולה, ציטוט: "באותם ימים הייתה קרקוב, בירת הגנרלגוברנמן, מלאה באנשי צבא גרמנים שבילו בה את חופשת החג. אנשי "החלוץ הלוחם" תקפו...הגרמנים דיווחו על עשרות הרוגים"

ניתן לטעון כי פעילות המחותרת בגטו קרקוב לא התפרסמה בגלל אופייה המיוחד משני טעמים עיקריים:

- חברי הארגון החליטו להסתיר את זהותם היהודית ואת שם הארגון – החלטה טקטית, שנועדה להרחיק את הפעולה מקשר ליהודים בגטו ומחשש לפגיעה בהם ולחיסול הגטו בעקבות פעולות מרד יהודי.

MY.GEVA.CO.IL

לפרטים לחצו כאן!

תיכונים, אתם לא לבד!

הבירו את MY.GEVA סרטוני הסבר שיכינו אתכם ביעילות לבגרות במתמטיקה



- חברי שתי המחתרות שפעלו בקרקוב ניסו לחבור למחתרות הפולניות ולהשתלב בפעולתן: החלוץ הלוחם נסתה לחבור לפרטיזנים בעוד איסקרא חברה למחתרת הקומוניסטית ה-PPR, והפכה ליחידה במסגרתה למשך תקופה מסוימת. השתלבות המחתרות היהודיות בפעולת המחתרות הפולניות והסתרת הזהות כמחתרת יהודית הובילו את הגרמנים להאשים את המחתרות הפולניות בביצוע פעולות היהודים וחבריהם נאסרו וחלקם נשלחו לאושוויץ. כך ניתן להבין שאיש לא ידע, עד לפעולת הראווה בדצמבר 1942, כי פועלת בעיר מחתרת יהודית. לאחר הפעולה נתפסו ונרצחו כמעט כל משתתפיה ולמעט העדות שנותרה ביומנה של יוסטינה (שם המחתרת של גוסטה, אשתו של סימק דרנגר) ומספר עדויות של ניצולים מקרקוב – ידוע מעט מאוד על פעולתה.

סעיף ב'

שני הבדלים בין אקציות יוני ואוקטובר 1942, לבין האקציה של מרץ 1943 (חיסול הגטו):

- לאחר אקציות יוני ואוקטובר המשיך הגטו להתקיים. הגרושים צמצמו באופן משמעותי את היקפו (ביוני – 7000 יהודים נשלחו להשמדה, באוקטובר – 5000 נוספים). כך גם צומצם שטח הגטו והוא הלך וקטן. אקציית מרץ '43 היא חיסול הגטו – במסגרתה עברו היהודים המתאימים לעבודה למחנה העבודה פלאשוב והיתר נשלחו להשמדה או נרצחו במקום. הגטו נותר ריק מיהודים והחל לעבור תהליך החזרה לכשירות והשבת הפולנים אליו.
- בשתי האקציות (יוני ואוקטובר) ניתנה ליהודים הודעה מראש והתקיים תהליך גירוש. זה אפשר ליהודים להתחבא, לארגן בריחה או לנסות להציל את עצמם. לעומת זאת, בחיסול הגטו במרץ '43, נמסרה ההודעה שעות מספר בלבד לפני הביצוע, על מנת למנוע מהיהודים להתארגן, לברוח או להתחבא.

נקודות דמיון בין אקציות יוני ואוקטובר 1942, לבין האקציה של מרץ 1943 (חיסול הגטו) (על הנבחן להציג שתיים):

- בשלוש האקציות היו גרושים להשמדה.
- בשלושתן התקיימה הפרדה בין היהודים החיוניים והמתאימים עדיין לעבודה, ובין אלו שאינם חיוניים יותר.
- בשלושתן חוו היהודים דילמות משפחתיות וטרגדיות – משפחות הופרדו, ילדים נותרו יתומים, הורים נדרשו לדילמה האכזרית האם להיפרד מילדיהם או להישאר איתם, האם בגטו או מחוצה לו.
- בשלוש האקציות היו הרס, שוד ורצח של יהודים במהלך הגירוש – התנהגות אכזרית ומלאת שנאה של הגרמנים.



פרק שני

הנבחנים נדרשו לענות על אחת מהשאלות 11-12.

שאלה מספר 11

הנסיבות שהובילו להקמת גוש המיעוטים:

לאחר מלחמת העולם הראשונה וכתוצאה מהסכם שנחתם בין המדינות המנצחות (חוזה וורסאי) זכתה פולין לעצמאות מחודשת. גבולותיה הוגדרו מחדש, והשלטון שנקבע בה היה דמוקרטי. בגבולותיה החדשים של פולין ישבו מעל 3 מיליון יהודים, שהיוו כ-10% מכלל האוכלוסייה. נציגי המפלגות היהודיות בסיים (הפרלמנט הפולני), שבשיאן הגיעו ל-30 צירים, שיתפו פעולה עם מיעוטים אחרים בפולין (האוקראינים והגרמנים) ויצרו, בגיבושו של יצחק גרינבוים מוורשה, את "גוש המיעוטים" שנאבק להבטחת כיבוד זכויותיהם בפולין. יהושע טהון, שעמד בראש הזרם הציוני בקרקוב, אף השתתף ב"ועד המשלחות היהודיות", שיצא לוועידת השלום שכונסה בפאריס לאחר מלחמת העולם הראשונה ודנה בנושא המיעוטים במדינות החדשות, ופולין בתוכן.

השפעת "גוש המיעוטים" על הפוליטיקה של פולין בין מלחמות העולם:

היהודים, הגדירו עצמם מבחינה פוליטית כלאום נפרד ושייכו עצמם למפלגות יהודיות ולא פולניות. כחלק מ"גוש המיעוטים" הם הואשמו בשיתוף פעולה עם הרוסים וכמי שמנסים להחזיר לפולין בולשביזם ונאמנותם למדינה הוטלה בספק. גוש המיעוטים חידד עבור הפולנים את העובדה כי בקרבם יושבים זרים, שיש להוקיע מהחברה הפולנית. הנטיות הלאומיות של הפולנים והעובדה שלא היו בשלים לשלטון דמוקרטי, גרמו לכך שכבר בשנת 1926, כתוצאה ממשברים פוליטיים פנימיים, מבצע הגנרל גיוזף פילסודסקי הפיכה צבאית ותופס את השלטון. בזמן שלטונו יפעל פילסודסקי למען פולין, גם על חשבון המיעוטים שבה. לאחר מותו בשנת 1935 יעלה לשלטון משטר חדש אנטישמי וימני שאינו אוהד, בלשון המעטה, את המיעוטים בפולין.

שאלה מספר 12

גטו קרקוב הוקם מאוחר יחסית לגטאות אחרים מפני שהעיר קרקוב הוכרזה כבירת הגנרלגוברמן, ושליטי העיר שאפו להשאירה נקייה מיהודים עד כמה שאפשר. לכן, הם ניסו תחילה לבצע גירושים מהעיר, במהלך שנת 1940 ורק לאחר שהצליחו להשאיר בעיר מספר יהודים לפי רצונם, הם פנו להקים בעיר גטו, שצריך להיות קטן וסטריילי, בהתאם לראוי לבירת הממשל האזרחי הנאצי.

מיקום הגטו נקבע לרובע פודגוז'ה, הנמצא בגדה הימנית של הוויסלה, ולא ברובע היהודי המסורתי – קז'ימיז'. הסיבות לכך היו על מנת להרחיק את היהודים ממרכז העיר, ומאחר והרובע היהודי היוקרתי לא הלם את היהודים, לאור האידיאולוגיה הנאצית.

MY.GEVA.CO.IL

לפרטים לחצו כאן!

תיכונים, אתם לא לבד!

הכירו את MY.GEVA סרטוני הסבר שיכינו אתכם ביעילות לבגרות במתמטיקה



לעומת זאת, רובע פודגוזה היה עני ומיושב כבר בחלקו ע"י יהודים, עובדה שהקלה על ריכוזם, ונהר הוויסלה היווה גבול טבעי בין מרכז העיר ומוסדות השלטון ובין הגטו.

התנגדות הפולנים להקמת הגטו ברובע פודגוזה:

הפולנים קבלו את הקמת הגטו ברובע זה בתדהמה וזעם, מאחר וברובע זה היו מפעלים רבים וכנסייה. התושבים לא היו מעוניינים לעזוב את ביתם ואת עסקיהם וניסו למנוע את הגזרה, אך ללא הועיל.

נושא 4 – מלחמת העצמאות

הנבחנים נדרשו לענות על אחת מהשאלות 13-14 (פרק ראשון) ועל אחת מהשאלות 15-16 (פרק שני).

פרק ראשון

הנבחנים נדרשו לענות על אחת מהשאלות 13-14.

שאלה מספר 13

היישוב ערב הקמת המדינה

סעיף א'

בחודש מרץ 1948 החלטה הנהגת הישוב לעבור מאסטרטגיה הגנתית לאסטרטגיה התקפית במסגרת תכנית ד'. ביצוע התכנית שיפרה את מצבו של היישוב היהודי בתחום המדיני, הצבאי והכלכלי באופן הבא:
מבחינה צבאית:

- תכנית ד' מביאה עמה הצלחות – תכנית ד' יוצרת רצף טריטוריאלי בין היישובים היהודים, השתלטות על ערים מעורבות ועל כמאה יישובים ערבים. בעקבות תכנית ד', נראה כי היישוב היהודי ערוך לפלישת צבאות ערב, וכי יש לו היכולת לעמוד בהתקפותיהן.
- "ההגנה" מסתגלת לתנאי הלחימה – "ההגנה" הצליחה להסתגל ולהתאים עצמה לאתגרי הלחימה של מלחמת העצמאות. היא עברה מתפיסת לוחמת גרילה, לתפיסת לחימה צבאית מאורגנת. השינויים הללו יאפשרו לה להתמודד טוב יותר עם קונפליקט צבאי בסדר גודל של פלישת צבאות ערב.

מבחינה מדינית:

תכנית ד' מוכיחה לארה"ב, כי יש ביכולת היישוב היהודי להגן על עצמו. לכן, סביר להניח, כי ארה"ב לא תפעיל סנקציות על מדינת ישראל, באם זו תכריז על עצמאותה.

MY.GEVA.CO.IL

לפרטים לחצו כאן!

תיכונים, אתם לא לבד!

הכירו את MY.GEVA סרטוני הסבר שיכינו אתכם ביעילות לבגרות במתמטיקה



מבחנה כלכלית:

- המצור שהטילו הכוחות הערביים בירושלים פגע קשות בתנאי המחיה ובכלכלה. עסקים לא תפקדו כרגיל במשך תקופה ארוכה. בשל המצור, היה חוסר רב באוכל, בתרופות ובביגוד. הקשיים הכלכליים הללו היו מנת חלקם של יישובים נצורים נוספים כגון: צפת, יחיעם וטבריה. הקושי הכלכלי של האוכלוסייה, יצר סדק במורל התושבים היהודים ופגע ביכולת העמידה של "העורף" היהודי. תכנית ד' פרצה את הדרך לירושלים וליישובים מבודדים נוספים, והביאה להקלה, בכל הקשור לקשיים הכלכליים של העורף.

סעיף ב'

הקטע מביע את חששותיו של דוד בן גוריון, בנוגע להשלכות של דחיית הכרזת המדינה. בקטע זה טיעונו נוגעים בעיקר לפן הצבאי.

חששותיו של דוד בן גוריון, כפי שהם מוצגים בקטע הם:

- חשש מחימוש מדינות ערב: ארצות ערב אמנם כמושות, אך אין להן ניסיון צבאי. אם תתקבל הצעת ארה"ב והיישוב היהודי ידחה את הכרזת המדינה במספר חודשים, לערבים יהיה זמן להתכונן למלחמה, באמצעות אימונים ורכישת נשק ואז היישוב היהודי יהיה בבעיה קשה. ציטוט: "כאשר מדברים על שביתת נשק (..) הם יקבלו בינתיים נשק מאנגליה (..) והם יקנו נשק ממקורות אחרים. אם אפילו יהיה אמברגו מאמריקה, הם יקנו נשק ממקורות אחרים".
- חשש מהפלישה של צבאות ערב ובעיקר מהירדנים. לאור התקפה מוצלחת של יחידת עילית ערבית-ירדנית (שהונהגה ע"פ הדגם הצבאי הבריטי) על גוש עציון, שהתרחשה באמצע חודש מאי, ימים ספורים לפני סיום המנדט הבריטי, והיותה מעין איתות-פתחה לבאות, במידה ותוכרז המדינה. ההצלחה הירדנית והטבח שבוצע בלוחמי הגוש העלו חשש גדול בישוב. ציטוט: "מפני סכנת הפלישה שיכולה להיות בכל רגע. יכול להיות שבמידה ידועה היא כבר החלה".
- בן גוריון חשש מהחמצת רגע עזיבת הבריטים את הארץ: רגע בו ציפה היישוב היהודי והעם היהודי כולו להכרזה על מדינה. דחייתה עלולה לגרום למחלוקת בעם ולפגיעה קשה במורל. ציטוט: "מפני התאריך של 14 במאי. בוויין הקדים את התאריך, וביום שישי בבוקר מוכרח לבוא משהו".

מעבר לקטע המקור, ישנם חששות נוספות שמעלה דוד בן גוריון במסגרת ישיבת מנהלת העם:

- תמיכתה של ברית המועצות היא רגעית, אם תדחה הכרזת העצמאות, יתכן שהיישוב היהודי יפסיד את תמיכת ברית המועצות.

MY.GEVA.CO.IL

לפרטים לחצו כאן!

תיכונים, אתם לא לבד!

הכירו את MY.GEVA סרטוני הסבר שיכינו אתכם ביעילות לבגרות במתמטיקה



מנהיג ברית המועצות, יוזף סטלין, לא אהד את הרעיון הציוני, משום שהוא נגד את האידאולוגיה הקומוניסטית, לפיה פתרון בעיית היהודים לא יתכן במסגרת מדינה, אלא במסגרת משטר קומוניסטי חובק עולם. לעומת זאת, סטלין תלה תקוות בגישת הישוב הסוציאליסטית, כזו שתגרום למדינה הצעירה להצטרף לגוש הסובייטי.

- אם צפיית היהודים לעצמאות תשחק בשל דחיית הכרזת העצמאות, ישחק גם כוח העמידה של היישוב. בן גוריון ביקש לנצל את התלהבות היישוב היהודי והיהודים בתפוצות מהכרזת העצמאות ונכונותם לצאת להגן על המדינה.

הקמת מדינת ישראל יכלה להפיג את החששות הללו באופן הבא:

- הקמת המדינה תביא להתנגשות מידית עם מדינות ערב, ללא דיחוי שיאפשר להן לחמש את עצמן.
- הכרזת המדינה תמנע אפשרות של אחת מהמדינות התומכות לחזור בה מתמיכתה בהחלטה 181.
- כינון מדינה ריבונית יאפשר גיוס בחוק של כל הפוטנציאל המלחמתי בארץ (כוח אדם, כלי רכב, מזון), שהיה הכרחי בתנאי המלחמה הקשים. כמו כן, תתאפשר העלייה לארץ וחיזוק היישוב בזמן בו הדבר הכרחי.

שאלה מספר 14

בעיית הפליטים הפלסטינים והסיבות להיווצרותה

סעיף א'

עזיבת הערבים על פי הקטע נבעה מבריחה המונית ממגוון סיבות:

- ציטוט: "לחץ הקרבות...התעצמות הקרבות...בריחה המונית מאזורי החיכוך" – החל מתכנית ד' ומבצע נחשון בתוכה, השתנה אופי הלחימה והכוחות של הישוב היהודי עברו למתקפה. פעולות אלה הביאו יותר ויותר מקומיים לברוח מאזורי הקרבות עצמם. הידיעות על הפעולות של אצ"ל ולח"י בכפר דיר יאסין (טענות לטבח), כפי שהופצו בקרב ערביי ארץ ישראל, השפיעו על חלק מהם לנטוש את ביתם והגבירו את המנוסה כשהתקרבו הכוחות במהלך המלחמה.
- ציטוט: "בהיעדר הנהגה התפוררה החברה הפלסטינית" – ככל שהתקדמו הקרבות, ברחו ההנהגה הפלסטינית מהאזור. ללא הנהגה ואליטות, וללא מוסדות שיחליפו את הבריטים הנסוגים, התגבר הטרור הפנימי בחברה הפלשתינית, ממנו חששו רבים, לאחר שחוו כמותו בתקופת המרד הערבי הגדול. החברה הפלשתינית הידרדרה לאנרכיה.

MY.GEVA.CO.IL

לפרטים לחצו כאן!

תיכונים, אתם לא לבד!

הכירו את MY.GEVA סרטוני הסבר שיכינו אתכם ביעילות לבגרות במתמטיקה



סיבה נוספת לעזיבה שלא ע"פ הקטע (על הנבחן להציג סיבה אחרת):

- קרבות "עשרת הימים" יצרו גל פליטים גדול במסגרת המלחמה הסדירה נגד צבאות ערב. במהלך הלחימה עזבו רבבות ערבים את בתיהם, כתוצאה מהלחץ של כוחות צה"ל על הערבים ומתוך פחד ובהלה מהקרבות.
- במסגרת חלק מהקרבות, נקט צה"ל בפעולות גרוש של המקומיים – למשל במבצע דני (לרל"ר) הייתה פקודת גירוש לתושבי לוד ורמלה. בשלב זה של המלחמה הוסרו המעצורים שמתנו את יחסם של הכוחות הישראלים אל הפלסטינים בשלבים המוקדמים יותר של המלחמה. עתה הם נתפסו כ"גייס חמישי", המשתף פעולה ומסייע לכוחות הפלישה. דבר זה הכשיר גם מעשי גירוש. פינוי הכפרים נראה ללוחמים צעד הכרחי מבחינה צבאית ומוצדק מבחינה מוסרית, לאור החשש שהתושבים יסייעו לכוחות האויב.

סעיף ב'

בדצמבר 1948, תוך כדי המלחמה, התקבלה באו"ם החלטה 194, העוסקת בניסיון לפתרון ארוך טווח לסכסוך הישראלי-ערבי. ההחלטה מנחה על הקמת וועידת פיוס, חוזרת על המלצה לבינאום ירושלים ועוסקת בפליטים הפלסטינים (סעיף 11): "...הפליטים אשר ברצונם לשוב לבתיהם ולחיות בשלום עם שכניהם יורשו לעשות זאת במועד המוקדם ביותר האפשרי מבחינה מעשית. בעבור רכושם של אלה אשר יעדיפו לא לעשות כן ישולמו פיצויים לפי עקרונות המשפט הבינלאומי ... על ועדת הפיוס לסייע לשיבתם למולדת, יישובם מחדש וכן לשיקום הכלכלי והחברתי של הפליטים..."

ההחלטה הייתה שנויה במחלוקת, וזכתה להתנגדות מכל הגורמים הערביים – מדינות ערב, לאור העובדה שהסכמה להחלטה חייב הכרה במדינת ישראל. ההנהגה הפלסטינית התנגדה להסכים למשפט האומר כי החוזרים יחיו בשלום עם שכניהם, כלומר יכירו בניצחון היהודים. מדינת ישראל הייתה מוכנה להחזרת מספר קטן של פליטים על בסיס הומניטארי, אך מדיניותה הכוללת בנושא הייתה, שמדינות ערב, אשר אליהן נמלטו הפליטים, נושאות באחריות ליישובם מחדש בארצותיהם. ראשי המדינה ראו בערבים אשמים בבריחתם ובחזרת הפליטים איום מסוכן על קיומה של מדינת ישראל ועל היותה מדינה יהודית. כמו כן, הם ראו בפליטים "גייס חמישי", אשר יסכן את המדינה וששיקומם ידרוש סכומי עתק, שהם מעל לכוחה של המדינה הצעירה.

MY.GEVA.CO.IL

לפרטים לחצו כאן!

תיכונים, אתם לא לבד!

הבירו את MY.GEVA סרטוני הסבר שיכינו אתכם ביעילות לבגרות במתמטיקה



פרק שני

הנבחנים נדרשו לענות על אחת מהשאלות 15-16.

שאלה מספר 15

"המציאות הצבאית בגזרת ירושלים קבעה את גורלה המדיני של העיר במלחמת העצמאות ולאחריה" – ניתן להבין משפט זה לאור המאבק בין כוחות צה"ל ובין הכוחות הירדניים במהלך מלחמת העצמאות בגזרת ירושלים. המאבק בין שני הכוחות הצבאיים הביא לקביעת עובדות בשטח במהלך המלחמה ולאחריה.

עם הצטרפות הירדנים לפלישה למדינת ישראל, הם מרכזים כוחות סביב ירושלים. ב-19.5.1948 הכוחות הירדניים עולים על לטרון, משתלטים עליה ולמעשה מנתקים את ירושלים מחלקיה האחרים של הארץ. במקביל, הם פותחים בהפגזה כבדה על שכונות העיר עצמה.

בתאריך 28.5.1948 נכנע הרובע היהודי בירושלים והשליטה של הירדנים במזרח ירושלים הופכת למוחלטת. מאז ועד לסוף מלחמת העצמאות תחולק ירושלים למזרחית ולמערבית, כאשר הירדנים ישלטו על האזור המזרחי ועל העיר העתיקה וישראלים ישלטו על האזור המערבי. מציאות צבאית זו, שקבעה את חלוקת העיר, הוכרה רק ע"י ישראל וירדן ואושרה בשלושה הסכמים – הסכם הפסקת אש ביוני, הסכם המפקדים בנובמבר 1948 והסכם שביתת הנשק בין שתי המדינות באפריל 1949.

המציאות הצבאית, בה כבשו הירדנים תחילה את חלקה המזרחי של העיר, ובכך הפרו את החלטות האו"ם על בינאום העיר, הביאה לכך שתהיה לגיטימציה הישראלית לממש ריבונות בחלקה המערבי של העיר. כך, החל מההפוגה השנייה לקרבות, החלה ישראל לבצע צעדי ריבונות בעיר:

- ב-25 ביולי 1948 מדינת ישראל מפעילה משטר צבאי בירושלים. כבר בראשית אוגוסט מונה דב יוסף למושל הצבאי בירושלים. הממשל הצבאי אפשר התחלת סטטוס קוו, שבו אזור המערבי של העיר הוא ישראלי וישראל מנהלת אותו כראות עיניה. ממשלת ישראל ידעה כי קשה עד בלתי אפשרי לשנות סטטוס קוו לאחר שהחל.
- ב-12 בספטמבר 1948 ביטלה הנהגת ישראל את הכרתה בבינאום ירושלים.
- ב-14 בספטמבר 1948 הוקם בירושלים בית המשפט העליון של מדינת ישראל.
- ב-17 בפברואר 1949 נפתחה ישיבת הכנסת הראשונה ברחוב המלך ג'ורג', והושבע הנשיא הראשון, חיים ויצמן. בעצם העברת המוסדות העליונים של המדינה הצעירה לירושלים, ישנה אמירה חזקה ביותר לגבי מעמדה של העיר עבור המדינה.
- במהלך המלחמה ולאחריה, מדינת ישראל מיישבת את האזורים הכבושים בירושלים בעולים חדשים.

MY.GEVA.CO.IL

לפרטים לחצו כאן!

תיכונים, אתם לא לבד!

הכירו את MY.GEVA סרטוני הסבר שיכינו אתכם ביעילות לבגרות במתמטיקה



- ב-11 בדצמבר 1949, מדינת ישראל מכריזה על ירושלים כעל בירת מדינת ישראל, וממשלת ישראל שוכנת בה באופן סופי. כך, משלימה ישראל את העברת כל מוסדותיה השלטוניים (רשות מחוקקת, מבצעת ושופטת) אל העיר, אותה היא רואה כבירתה.

שאלה מספר 16

על התלמיד להציג את פרשנותו של "מלחמת השחרור" ול"מלחמת הקוממיות". להלן הצעה:

- **"מלחמת השחרור"** – כינוי זה שם דגש על אדמת ארץ ישראל כנכס, ששחרר מידי של מחזיק בלתי חוקי. הכינוי מדגיש כי ארץ ישראל הייתה שייכת מלכתחילה לעם היהודי, שלא פסק מלקוות ולחזור לאדמתו. המלחמה, אם כן, מוצגת כמלחמה לשחרור אדמת ארץ ישראל מידי מחזיקים בלתי חוקיים.
- **טיעון בעד הכינוי:** מיד לאחר החלטת כ"ט בנובמבר החלה מלחמה – תחילה בין הישוב היהודי ובין ערבי הארץ ולאחר מכן בין צה"ל ובין צבאות מדינות ערב השכנות. במהלך המלחמה השתלטו ערביי הארץ ולאחריהם צבאות מדינות ערב על שטחים שישראל ראתה כשלה, ומטרתן העיקרית של הקרבות הייתה שחרור שטחים אלה והעברתם לידי ישראל, וזאת על מנת ליצור רציפות טריטוריאלית. לכך סייעו תכנית ד', קרבות "עשרת הימים" ומבצעים "אחרונים".
- **כינוי זה אינו מדויק,** כיוון שבתקופה שבה נעדר עם-ישראל מארצו, התיישבו בארץ ישראל מספר עמים, ביניהם גם הערבים, אשר חיו בה וראו בה אדמת מולדת. מבחינת ערביי ישראל, המלחמה נשלה אותם מאדמתם. הם ראו "בשחרור" הישראלי כיבוש קולוניאלי של קבוצה שאינה שייכת כלל לאזור ואין לה זכויות עליו.
- **"מלחמת הקוממיות"** – כינוי זה שם דגש על תקומתו של עם-ישראל בארצו "יש מאין", והפיכתו לבעל מדינה עצמאית מכוח החלטת האו"ם. ניתן לראות כי כינוי זה מנוגד לכינוי "מלחמת השחרור" במובן של שימת הדגש על עצם הקמת המדינה, תוך התעלמות מהתהליך שעברה החברה היהודית בחזרתה לארץ.
- **טיעון בעד הכינוי:** במהלך המלחמה אכן קמה מדינה. הישוב היהודי-ציוני, שארגן עצמו "כמדינה שבדרך" מראשית דרכו, ראה בהחלטת כ"ט בנובמבר את האישור הבינלאומי לו חיכה, המאשר את זכותם של היהודים להקים בא"י מדינה ריבונית משלהם. ניתן לראות איך הקמת מדינה ומימוש החלטת האו"ם השפיעה על אופן הפעילות של הישוב – החל בבחירה לנקוט במגננה בלבד, עם תחילת פעולות האיבה של ערבי א"י, במטרה להוכיח לעולם כולו שניתן לממש את ההחלטה וכי ישראל אינה הצד התוקפן, המשך בשיקולים להכריז על מדינה ב-14 במאי, למרות כל החששות והקשיים, וכלה בהקמת המדינה והקמת צה"ל מרגע ההכרזה.

MY.GEVA.CO.IL

לפרטים לחצו כאן!

תיכונים, אתם לא לבד!

הכירו את MY.GEVA סרטוני הסבר שיכינו אתכם ביעילות לבגרות במתמטיקה



כינוי זה אינו מדויק, כיוון שיהודים חיו בארץ ישראל במשך מאות שנים, אמנם כמיעוט זנית, אך קיים. בסוף המאה ה-19 ובמהלך המאה ה-20 התגברה העלייה של היהודים שחתרו במאמץ רב להשגת עצמאות בארץ ישראל, אך המלחמה לא הפכה זאת ל"יש מאין". המלחמה לא עסקה רק בהקמת מדינה אלא גם בהשרדות הציבור היהודי בארץ ובשחרור הגבולות, אותם החשיבה מדינת ישראל כאלה השייכים לה.

חלק הבחירה

נושא 8 – סין המודרנית

הנבחנים נדרשו לענות על אחת מהשאלות 29-30 (פרק ראשון) ועל אחת מהשאלות 31-32 (פרק שני).

פרק ראשון

הנבחנים נדרשו לענות על אחת מהשאלות 29-30.

שאלה מספר 29

בעיות הפנים והחוץ של קיסרות סין

סעיף א'

המטרות של המעצמות המעורבות בסין (על הנבחן להציג שתיים):

- פתיחת שווקים חדשים למסחר: סין הייתה ממלכה סגורה ומסוגרת עד לאמצע המאה ה-19. מעצמות המערב וגם רוסיה ויפן ביקשו לפתוח את שעריה של סין, בכדי לסחור עמה. היות ולסין אוכלוסייה עצומה, הרי שהסחר עמה הוא בעל פוטנציאל כלכלי עצום למעצמות.
- השתלטות על אזורים בתוך סין: המעצמות ביקשו להשתלט על אזורים בתוך סין ולהפכם לאקסטריטוריאליים. השתלטות על אזור והפיכתו לאקסטריטוריאלי, יאפשר למעצמות להתנהל בו כרצונן ולפי צורכן. אזורים שכאלו יאפשרו למעצמות להגביר את הסחר בסין ובאסיה.
- מטרות נוספות:
 - השגת זיכיונות לפרויקטים רחבי היקף כמו: הקמת מסילות ברזל וקווי תקשורת.
 - ניצול משאבי הטבע של סין.
 - ניצול כוח עבודה זול.

MY.GEVA.CO.IL

לפרטים לחצו כאן!

תיכונים, אתם לא לבד!

הכירו את MY.GEVA סרטוני הסבר שיכינו אתכם ביעילות לבגרות במתמטיקה



העמדה של יוצר הקריקטורה בנוגע למעורבות המעצמות בסין היא שלילית. בתמונה מוצגים דמויות, המייצגות את מעצמות המערב, סביב מעגל, המייצג את שטחה של סין. הדמויות המייצגות את המעצמות המושות בסכנים, המיועדים לחלוקת שטח סין, על פי גודלם של הסכנים, והכיוונים שאליהם הם מופנים, ניתן לראות כי הם יכולים לשמש גם לקרב בין הדמויות. כך, לדוגמה, הדמות המייצגת את הקיסר וילהלם השני מביטה בעיניה של המלכה ויקטוריה. המלכה ויקטוריה מכוונת את להב הסכין כלפי וילהלם. הסמוראי המייצג את יפן חמוש בחרב. כל הדמויות המייצגות את מעצמות המערב אינן ערות לדמות הסיני העומד מאחוריהם ומבקש לעצור אותם. דמותו של הסיני נראית כשד, לפי השיער הארוך, צורת הידיים והציפורניים. יתכן שדמות הסיני מייצג לוחם מתנועת הבוקסרים. התמונה צוירה במהלך מרד הבוקסרים, אשר אחת ממטרותיו היא סילוק הזרים מסין. לפיכך ולפי מרכיבי הציור, ניתן לומר כי הקריקטוריסט מבקש לחשוף את מעשיהם האלימים של מנהיגי מעצמות המערב ואת הסכנה הנשקפת לכוחות של מעצמות המערב בסין. מכל מקום, גישתו של הקריקטוריסט כלפי התערבות מעצמות המערב בסין היא, כאמור, שלילית.

סעיף ב'

הבוקסרים ("האגרופים ההרמוניים והצודקים") היא אגודה עתיקת יומין, של סינים בעלי נטייה רוחנית – אלילית. חברי האגודה מאמינים כי ביכולתם לתרום לאיזון בין השמים והארץ, באמצעות תרגילים פסיכופיזיים (תרגילי תנועה). תפיסת עולמם מושפעת מהנקודות הבאות:

- **השארות הנשמה:** חברי האגודה מאמינים בגלגול נשמות ובהישארות נשמות. לטענתם, הקדמה הטכנולוגית שהגיעה לסין בעקבות פלישת הזרים פוגעת ברוחם של אבותיהם. כך לדוגמה, הקטר, אניות הקיטור, עמודי הטלגרף – כל אלו פוגעים ברוחות האבות הסיניים.
- **חדירת זרים לסין מפרה את ההרמוניה הקוסמית:** חדירת זרים לסין משבשת את יכולתה של הממלכה המרכזית להתקיים כריבון אוטונומי על סין. היות והקיסרות היא המתווכת בין הכוחות השמימיים לכוחות הארציים, חדירת הזרים המגבילה את הקיסרות מביאה לשיבוש ההרמוניה הקוסמית.
- **יש לסלק את שושלות צ'ינג (השושלת המנצ'ורית):** כחלק מההתנגדות לחדירת זרים לסין, ישנה גם התנגדות להמשך קיומה של קיסרות מנצ'ורית בסין.

כחלק מתפיסת עולמם הבוקסרים שמו לעצמם את המטרות הבאות

- **סילוק הזרים מסין:** מטרתם הראשונה של הבוקסרים היא סילוק האירופאים, היפנים והרוסים מאדמת סין. רק לאחר סילוקם ניתן יהיה לנסות ולהחזיר את ההרמוניה הקוסמית (האיזון בטבע, הפסקת פגעי האקלים). כחלק מסילוק הזרים מסין, הבוקסרים התכוונו לסלק גם את שושלת הקיסרות המנצ'ורית.

MY.GEVA.CO.IL

לפרטים לחצו כאן!

תיכונים, אתם לא לבד!

הכירו את MY.GEVA סרטוני הסבר שיכינו אתכם ביעילות לבגרות במתמטיקה



תבוסתנותה של השושלת המנצחית הביאה להשתלטות הזרים על סין ולהפרת האיזון הקוסמי. יש לסלק את הקיסרות המנצחית. במקומה, הבוקסרים ביקשו להעלות קיסרות סינית אותנטית.

- **בלימת המודרניזציה:** השינוי בנוף הסיני בעקבות חדירת הטכנולוגיה המערבית (עמודי טלגרף, ספינות קיטור, מסילות ברזל) נתפסו כדבר שלילי, המטריד את רוחות האבות. יש לזכור כי בעבור הסינים הטכנולוגיה הייתה כמעשה כשפים מאיים אשר סלדו ממנה. כך, לדוגמה, הקטרים נתפסו בעיניהם כדרקונים מאיימים. בלימת המודרניזציה עשויה להחזיר מן האיזון שאבד לטבע.

- **בלימת הסחטנות הזרה:** הזרים מנצלים את משאביה של סין. הם מקבלים זיכיונות להנחת מסילות רכבת בסין, שליטה על המכס, יבוא כפו לסין בתנאים מועדפים, איבוד שטחים (לדוגמה, קוריאה וטאיוואן) וכפיית הכרה של סין בשטחים אקסטרטוריאליים בתחומה – כל אלו פוגעים בסינים בצורה קשה. המשאבים הסיניים עוברים לרשות הזרים, מעשירים אותם ועושקים את הסינים.

דוגמאות לפעולות המייצגות את תפיסת העולם של הבוקסרים (על הנבחן להביא שתיים):

- רצח הציר הגרמני בסין 20.6.1900: הברון פון קטלר, **הציר הגרמני בפקינג** נורה למוות על ידי מתנקש.
- הטלת מצור על רובע הצירויות בפקינג 20.6.1900: ברובע הצירויות בפקינג ישנם אלפי זרים ורק כ- 450 חיילים זרים להגנה. אזור זה הינו אזור אקסטרטוריאלי, ומסמל בעיני הבוקסרים את ההשתלטות הזרה על סין. הבוקסרים מטילים סגר במשך 55 ימים.
- דוגמאות נוספות:
 - פעולות הענשה נגד סינים שאימצו את הנצרות.
 - שריפת כנסיות.
 - עקירת מסילות ברזל שהונחו על אדמות פוריות.
 - אלימות נגד זרים.
 - רצח זרים (בשלבם המתקדמים של המרד).

MY.GEVA.CO.IL

לפרטים לחצו כאן!

תיכונים, אתם לא לבד!

הכירו את MY.GEVA סרטוני הסבר שיכינו אתכם ביעילות לבגרות במתמטיקה



שאלה מספר 30

סין בשנות השלושים

סעיף א'

הקשיים של המשתתפים במסע הארוך הם:

- נסיגה תוך התמודדות עם לחימה בלתי פוסקת של כוחות הקומוניסטאנג, אשר מנו כ - 700,000 איש, המצוידים היטב בנשק. אל כוחות הקומוניסטאנג הצטרף האנס פון זיקט, האסטרטג הגרמני, אשר ייעץ לגיאנג קאי שק כיצד לתקוף את הסובייט הקומוניסטי בגיאנגסי.
- נסיגה לאזור המרוחק מהסובייט הקומוניסטי בגיאנגסי, כ 10,000 קילומטרים: משתתפי "המסע הארוך" היו אמורים לצעוד למרחק עצום עד לשנסי. רק בני אדם בעלי תעצומות נפש עשויים לשרוד מסע שכזה.
- צעידה והישרדות בטבע בראשיתי: הדרך מגיאנגסי לשנסי הייתה דרך בלתי סלולה ברובה, אשר עברה בטבע בראשיתי. כחלק מן המסע נאלצו המשתתפים להתמודד עם איתני הטבע ועם הדרך הבלתי סלולה.
- השגת אספקה מכפרים: משתתפי "המסע הארוך" נאלצו להיעזר באספקת הכפרים שבהם עברו, כיוון שלא היו להם קווי אספקה. משתתפי "המסע הארוך" דווקא התחבבו על הכפריים, היות והגישו להם עזרה בחינוך, בנייה ועוד ועל כן זכו לסיוע גדול מן הכפריים.

תרומתו של "המסע הארוך" למאבק המפלגה הקומוניסטית בקומוניסטאנג מתבטא במספר תחומים:

- תחום צבאי - גרירת כוחות הקומוניסטאנג ללוחמת תנועה: צבא הקומוניסטאנג נשען על שימוש בכלי מלחמה כבדים (ארטילריה, מטוסים, רכבים) ושימוש בכוחות לחימה עצומים (מאות אלפי חיילים). נקודת התורפה של כוח כזה הוא הטבע - כוח גדול וכבד אינו מסוגל להתמודד עם תנאי שטח מורכבים, כגון אזורים הרריים, מדבריות, ג'ונגלים וכו'. לעומת צבא הקומוניסטאנג, כוחות הלחימה הקומוניסטים היו מיומנים במסעות ארוכים וידעו כיצד להתמודד עם תנאי טבע קיצוניים ועם תוואי שטח בעייתיים. הכוחות הקומוניסטים היו קלים והכירו את אזור גיאנגסי ואת הדרך לשנסי. מעבר לכך, הכוחות הקומוניסטים היו מיומנים בלוחמת תנועה, בניגוד לכוחות הקומוניסטאנג שהתקשו לפעול תוך כדי תנועה. לוחמת התנועה אפשרה לקומוניסטים לגבות קורבנות רבים בקרב צבא הקומוניסטאנג.

MY.GEVA.CO.IL

לפרטים לחצו כאן!

תיכונים, אתם לא לבד!

הכירו את MY.GEVA סרטוני הסבר שיכינו אתכם ביעילות לבגרות במתמטיקה



- גיוס תומכים לשורות הקומוניסטים (מתנדבים): הקומוניסטים באו במגע עם כמאתיים מיליון סינים במהלך המסע הארוך. המגע החיובי עם האוכלוסייה הביא סינים רבים להזדהות עם מטרת ועם התנהלות הקומוניסטים ולהצטרף לשורותיהם.
- תעמולה (גיוס תומכים):

– המסע הארוך הופך למיתוס קומוניסטי ומנוצל לצרכי תעמולה: גבורתם של הקומוניסטים ויכולת עמידתם מול צבא הקומוניסטאנג העצום, הפכו בסין למיתוס. התנועה הקומוניסטית מנצלת את המסע הארוך לצורכי תעמולה וגיוס תומכים.

– תעמולה מוצלחת עבור התנועה הקומוניסטית בקרב אוכלוסיית הכפריים: התנהלותו של הצבא הקומוניסטי בכפרים בהם עברו שימש את התעמולה הקומוניסטית היטב. כפריים רבים התרשמו מהדבקות במטרה ומצדקת הדרך של החיילים הקומוניסטים. הכפריים העריכו את עצם העובדה שהחיילים הקומוניסטים לא ניצלו את האוכלוסייה ולא בזזו אותה, על אף יכולתם לעשות כן ועל אף מצבם הקשה.

המסע הארוך גייס תומכים רבים לתנועה הקומוניסטית. חלקם אף הצטרפו לשורות הקומוניסטים במסע הארוך.

– הקומוניסטאנג "מנצח בקרב" אבל "מפסיד במלחמה": הקומוניסטאנג מצליח לחסל כמעט לחלוטין את הכוחות הקומוניסטים. אולם, באופן ברדוקסלי, הקומוניסטאנג הביא לכך שהקומוניסטים הפכו לפופולריים ואהודים יותר בקרב שכבת האוכלוסייה הגדולה ביותר בסין – הכפריים (80% מהסינים הם כפריים). בנוסף, עצם העובדה שג'יאנג קאי שק משקיע מאמצים כבירים בחיסול הקומוניסטים בזמן שהיפנים פולשים לצפון סין, מעמיד אותו, את מפלגתו ואת כוחותיו באור אירוני. לא רק זאת אף זאת, בני בריתו (כוחותיו של ג'יאנג סואה לינג, המרשל הצעיר) מתקשים להשלים עם עצם העובדה שהקומוניסטאנג מנסה לחסל את הקומוניסטים שהכריזו מלחמה על היפנים המאיימים על צפון סין.

סעיף ב'

לפני "המסע הארוך" מאו צה דונג לא היה האדם החזק והמשפיע ביותר בתנועה הקומוניסטית הסינית. ובכלל, ההנהגה של התנועה הקומוניסטית התקיימה במחתרת בשגהאי ולא בג'יאנגסי. המסע הארוך תרם לביסוס מנהיגותו של מאו באופן הבא: המסע הארוך ביצר את מעמדו של מאו צה דונג כאיש החזק ביותר בתנועה הקומוניסטית הסינית. דעתו של מאו בנוגע לאופן הגשמת הקומוניזם בסין, הייתה דעת מיעוט. רוב האנשים החזקים בתנועה הקומוניסטית דגלו בקומוניזם הרוסי, בעוד שמאו צה דונג ביקש להגשים את הקומוניזם בדרך ייחודית לסין ולתנאיה. למרות כל אלו, המסע הארוך ביצר את מעמדו של מאו צה דונג כאדם החזק ביותר והמשפיע ביותר בתנועה הקומוניסטית הסינית.

MY.GEVA.CO.IL

לפרטים לחצו כאן!

תיכונים, אתם לא לבד!

הכירו את MY.GEVA סרטוני הסבר שיכינו אתכם ביעילות לבגרות במתמטיקה



לא ניתן היה לבצע מהלכים חשובים במסגרת התנועה הקומוניסטית (למשל, יציאה להתקפה, הקמת סובייטים, יצירת בריתות בתוך סין ועם מדינות זרות) ללא הסכמתו.

פרק שני

הנבחרים נדרשו לענות על אחת מהשאלות 31-32.

שאלה מספר 31

הקפיצה הגדולה קדימה היא כינוי לתכנית החומש השנייה של סין (1958 – 1962) ואשר במסגרתה מאו צה דונג (שהיה באותה עת יו"ר סין העממית) עושה ניסוי כלכלי, המבטא את רצונו למצוא דרך קומוניסטית עצמאית לסין (כזו שלא נשענת על התפיסה הרוסית). מטרתו של מאו צה דונג במסגרת "הקפיצה הגדולה קדימה" היא לקפוץ אל השלב הקומוניסטי, לוותר על מדיניות ההישענות לצד אחד, להישען על משאבים סיניים פנימיים וליצור קומוניזם סיני מקורי. במסגרת "הקפיצה הגדולה קדימה" סין תבקש להמשיך את הצמיחה המרשימה שלה ללא עזרה בסיוע חיצוני (מברה"מ) ומתוך שימוש במשאביה הפנימיים בלבד. במסגרת "הקפיצה הגדולה", מאו צה דונג מבקש לתעש דווקא את הכפרים ועל ידי כך להביא לתפוקה עצומה במשק הסיני (הכפריים היו כשמונים אחוזים מכוח העבודה הסיני ולכן שילוב התעשייה בכפרים תביא, לפי התפיסה של מאו, לתפוקה עצומה של התעשייה הסינית).

במסגרת "הקפיצה הגדולה קדימה" פותחה התעשייה בכפרים במהירות שיא, הוצבו יעדים בלתי ריאליים לתעשייה העירונית ולחקלאות, הוקמו 25,000 קומונות ממיליוני סינים וכוח העבודה הנשי "שוחרר" בתפקידן המסורתי כעקרות בית ומעמדם השווה אל זה של הפועל הזכר.

תוצאות הרפורמה היו כישלון של תכנית החומש השנייה מבחינה כלכלית וגרימת אסון הומניטרי. היעדים שהוצבו לתעשייה ולחקלאות היו גבוהים מדי והביאו לכך שהתוצר היה באיכות נמוכה. סין לא הצליחה למכור את תוצריה הפגומים, ודבר זה הביא לידי כך שהיא נאלצה לייצא את תוצרי החקלאות שנועדו לאזרחים הסיניים. ייצוא המזון מסין הביא לידי כך שלמיליוני סינים לא היה די מזון כדי לשרוד והם מתו ברעב.

תוצאות "הקפיצה הגדולה קדימה" הן:

- שינוי פוליטי בתוך המפלגה הקומוניסטית במסגרתו מאו צה דונג וויתר על סמכויותיו לניהול המדינה והעבירם לידי הכוחות הפרגמטיים בתוך המפלגה – דנג סיאו פינג ושאו צ'י.
- התגברות הביקורת על מאו צה דונג בתוך המפלגה הקומוניסטית – בעקבות כישלון הרפורמה של מאו צה דונג חברי המפלגה הביעו ביקורת כלפיו וכלפי דרכו האידיאליסטית.

MY.GEVA.CO.IL

לפרטים לחצו כאן!

תיכונים, אתם לא לבד!

הכירו את MY.GEVA סרטוני הסבר שיכינו אתכם ביעילות לבגרות במתמטיקה



- התגברות הביקורת על מאו צה דונג מחוץ למפלגה הקומוניסטית: גם קבוצות אינטלקטואליים ומתנגדים פוליטיים הביעו ביקורת על מאו צה דונג ודרכיו.
- היווצרות קרע בין ברה"מ וסין – בין תפיסתו של מאו צה דונג לתפיסתה הקומוניסטית ישנם פערים בנוגע לאופן הראוי להקמת הקומוניזם וניהולו. כישלון הרפורמה של מאו צה דונג הוביל לקרע בין ברה"מ לסין, בעיקר לאור העובדה שברה"מ התנגדה בתוקף ליישום הרפורמה של מאו. כחלק מהקרע הוחזרו המומחים הרוסים מסין לרוסיה והופסק סופית הסיוע כלכלי של ברה"מ לסין.

שאלה מספר 32

שתיים מן הקבוצות שהתחרו על השלטון בסין לאחר מותו של מאו צה דונג ב- 1976 הן:

- השמאל הרדיקלי – מנהיגתו היא ג'יאנג צ'ינג, אלמנתו של מאו צה דונג. יחד עם שלושת עוזריה הם מכונים "כנופיית הארבעה". כנופיית הארבעה הם קבוצה רדיקלית המונעת מאידיאולוגיה עיוורת. קבוצה זו מבקשת להמשיך להניע את שרידי מהפכת התרבות.
- המרכז – מנהיג המרכז הקומוניסטי הוא חווא גואופאנג, אשר מונה על ידי מאו צה דונג לראש ממשלת סין, לאחר שג'ו אן-לאי נפטר בשנת 1976. חווא גואופאנג היה בעל קשרים חזקים עם מאו צה דונג ונחשב לממשיך דרכו.

הקבוצה שתפסה את השלטון עם מותו של מאו צה דונג היא קבוצת המרכז, בהנהגתו של חווא גואופאנג. הסיבות לעליית כוחו הן:

- מותה של מהפכת התרבות: בשנת 1976 מאו צה דונג מת ואיתו גוועת המהפכה באופן סופי. הפעילים הקיצוניים בתוך המפלגה הקומוניסטית, אשר תמכו במאו צה דונג, איבדו לחלוטין מהשפעתם לאחר מותו של מאו. דנג ס'או-פינג, סגן ראש הממשלה, החל לתת את הטון במפלגה הקומוניסטית ולהביא לרצף של רפורמות, אשר החלו להוביל את סין לפתחה של מודרניזציה כוללת.
- מעצם של כנופיית הארבעה: חווא גואופאנג נבחר לראש ממשלה לאחר מותו של ג'ו אן-לאי בשנת 1976 ממחלה. חווא גואופאנג מודע לכך שג'ינג צ'יאנג ושלושת עוזריה הקרובים (המכונים "כנופיית הארבעה") הם בעלי תפיסה שמאלית רדיקלית וממשיכים ללבות את פעולות מהפכת התרבות. חווא גואופאנג מנסה להגיע עימם להסכם אך ללא הועיל, ואז הוא פונה נגדם. חווא גואופאנג יוצר קמפיין אדיר, במסגרתו הוא מטיל על כנופיית הארבעה את האחריות לכל טעויותיו של מאו צה דונג מתקופת "הקפיצה הגדולה קדימה" ועד 1976. גינוי של מאו לא היה אפשרי גם לאחר מותו, היות וגינוי של מאו הוא למעשה גינוי של המשטר הקומוניסטי. משפט ראווה נפתח נגד כנופיית הארבעה והם נכלאים. רק לאחר כליאתם גרורותיה של מהפכת התרבות ממוגרים.

MY.GEVA.CO.IL

לפרטים לחצו כאן!

תיכונים, אתם לא לבד!

הבירו את MY.GEVA סרטוני הסבר שיכינו אתכם ביעילות לבגרות במתמטיקה



חלק החובה – החלק ההיסטוריוגרפי

מדינת ישראל בעשור השלישי – עשור של מהפכים

הנבחרים נדרשו לענות על שתיים מהשאלות 33-35.

שאלה מספר 33- "תודעת השואה בעשור השלישי" – פרופסור חנה יבלונקה

סעיף א'

אירועי הטרור מחזקים את תודעת השואה הישראלית בשני אופנים – הם מוכיחים כי ארגוני הטרור מתנכלים ליהודים ולא רק לישראלים, ובנוסף ממשלות העולם אינן מגיבות להתנכלות זו, כפי ששתקו שתיקה רועמת ביחס למעשיו של היטלר:

- טרור באולימפיאדת מינכן 1972:
אירוע הטרור באולימפיאדת מינכן שילב בין כמה מרכיבים, שהחברה הישראלית קישרה באופן אסוציאטיבי עם השואה:
 - זוהי האולימפיאדה הראשונה על אדמת גרמניה, מאז האולימפיאדה בתקופתו של היטלר (1936).
 - רצח יהודים ללא אמצעי התגוננות על אדמה גרמנית.
 - עצם העובדה, שהמשחקים האולימפיים חזרו למסלולם לאחר הטבח ולא בוטלו, הגבירה את התחושה, כי העולם כמנהגו נוהג וכי אומות העולם נותרות אדישות לשפיכת דם יהודי.
- חטיפת מטוס אייר-פראנס לאנטבה (1976):
גם באירוע זה ישנם מספר מרכיבים, שהחברה הישראלית קישרה באופן אסוציאטיבי לסיוט השואה:
 - בחטיפה השתתפו, מלבד מספר ערבים, גם שני גרמנים.
 - האוכלוסייה הלא יהודית הופרדה מן היהודית ושחררה. דבר זה הזכיר את "הסלקציה" הנאצית והדגיש את הממד האנטישמי של התקפות הטרור.
 - חוסר הנכונות של אומות העולם להתגייס לשם שחרור החטופים היהודים הדגיש את תחושת הבידוד הישראלית והיהודית וכן את תחושת האחריות הישראלית כלפי יהודי התפוצות.

MY.GEVA.CO.IL

לפרטים לחצו כאן!

תיכונים, אתם לא לבד!

הכירו את MY.GEVA סרטוני הסבר שיכינו אתכם ביעילות לבגרות במתמטיקה



- "מבצע אנטבה לשחרור החטופים הציב את צה"ל ככוח השומר על כל יהודי העולם, ומבטיח כי דם יהודי לא יישפך ללא קרב, כפי שקרה בתקופת השואה. חנה יבלונקה מביאה את דבריו של הרמטכ"ל באותה תקופה, מוטה גור, כתימוכין לטענתה: "(..) חזרה ונשנתה לנגד עינינו, בשנת 1976, התמונה משנות השואה – לא רק המחבלים והגרמנים עושים 'סלקציה' אלא שממשלות העולם עומדות מנגד".

• מלחמת יום הכיפורים:

מלחמה זו מחזקת את תודעת השואה באופן הבא: במהלך המלחמה עולה חשש אמיתי מתבוסת ישראל. מלחמת יום הכיפורים הפתיעה את צה"ל ואת מנהיגי המדינה. ההתקדמות המהירה של צבאות סוריה ומצרים עוררו חרדה ישראלית. טנקים סורים עלו על הגולן, וצבא מצרים חצה את תעלת סואץ. צה"ל ספג אבדות כבדות בזמן קצר. מאות חיילי צה"ל נפלו כשבויים בידי הסורים והמצרים. שר הביטחון, משה דיין, זורע פאניקה בלב מפקדי צה"ל באומרו, כי מלחמה זו היא "חורבן בית שלישי". דבריו המחישו את תחושת השואה הקרבה, מעין שואה שנייה – חיסול האוכלוסייה היהודית. מלחמת יום הכיפורים לא רק מחזקת את תודעת השואה, אלא משנה את היחס אל ניצולי השואה. הישראלים רואים בניצולי השואה מעין דמויות אב לאומיות, שניתן ללמוד מהן רבות על תהפוכות ההיסטוריה. במשבר סיום מלחמת יום הכיפורים עלה קרנם של ניצולי השואה כקבוצה המרכזית בקונצנזוס הישראלי, מתוך הבנה חדשה ומורכבת יותר של מצבם.

במשך שני העשורים הראשונים לקיום המדינה החברה הישראלית קידשה את היהודי הלוחם, אך התנכרה וביקרה את ניגודו – ה"קורבן הגלותי". מנהיגי המדיניים והצבאיים של מדינת ישראל נתפסו כגילום היהודי החדש - הציוני, הלוחם. כישלון מלחמת יום הכיפורים הביאה לירידת קרנם של מנהיגי המדינה, אשר נתפסו בעיני הציבור כאחראיים לכישלון. אזרחי ישראל נזקקו לדמות חדשה שתהווה עבורם מעין "מגדלור", שיאיר את העתיד כמו גם את העבר. ניצולי השואה נתפסו לראשונה כמעין חכמי שבט, אשר חוו על בשרם את תהפוכות ההיסטוריה, ושרדו אותן. הציבור הישראלי החל להעריך את ניצולי השואה ולהזדהות עימם. ההתבוננות והניתוח של מאורעות מלחמת יום הכיפורים הרימו מעין "מסך" והעניין בשואה ובהשלכותיה על ההיסטוריה והאקטואליה של החברה הישראלית העמיק והעצים. הלך ונמחק כל שריד של עמדה שיפוטית והתחזק יסוד ההזדהות עם הקורבנות.

MY.GEVA.CO.IL

לפרטים לחצו כאן!

תיכונים, אתם לא לבד!

הכירו את MY.GEVA סרטוני הסבר שיכינו אתכם ביעילות לבגרות במתמטיקה



סעיף ב'

השינויים הבולטים בדרכי ההנצחה של השואה:

• יום הזיכרון לשואה ולגבורה עבר שינוי:

- בשנת 1974 עבר הטקס ממוצאי היום לאירוע הפותח אותו.
- הטקס נכנס ללוח השידורים הקבוע של הטלוויזיה.
- ניצולי השואה כובדו בטקס כמדליקי המשואות.
- היום עצמו עבר התקדשות – ניסוח חוק יום הזיכרון ב-1959 כלל הנחייה לפיה: "ברדיו יביעו את ייחודו של היום ובבתי השעשועים יעלו תכנים ההולמים את רוח היום". עם זאת, בפועל, לא הייתה לכך כל התייחסות עד לשנות השבעים, בהן קיבל היום את הצביון המוכר לנו כיום.

- גם בבתי הספר השתנו דפוסי הנצחת השואה - הדגשת סבל הקורבנות, וחיי היום יום וההישרדות על חשבון דמות הלוחם. הונצחו גילויי גבורה מסוג אחר והופיעו גיבורים חדשים, אפילו נציגי יודנט.

• העמקת מרכזיותו של מוסד "יד ושם" בישראליות במספר דרכים:

- הקמת המוזיאון ההיסטורי בשנת 1973, שהפך לאבן שואבת לתיירים ולמבקרים וחיזק את מעמדו במרקם הירושלמי.
- מינויו של יצחק ארד ליו"ר "יד ושם" מעצב את נרטיב "משואה לתקומה" בדמותו של יצחק ארד, אשר היה קצין חינוך ראשי בצה"ל וניצול שואה.

השינויים הבולטים בהוראת השואה במערכת החינוך:

- פרסום תכנית לימודים חדשה בנושא השואה: בשנת 1977 משרד החינוך מפרסם לראשונה תכנית לימודים לבגרות בהיסטוריה, שהשואה היא חלק ממנה. עד אז השואה במערכת החינוך קיבלה ביטוי אך ורק בטקסים, ובתכנית לימודים שאיננה חובה.
- פרסום תכנית הלימודים הקבועה בהיסטוריה (1977) שיקפה גם מאמץ כן לשילוב מורשת יהדות המזרח בתכנית הלימודים, שכן מטרת לימודי ההיסטוריה הוגדרו כ"הכרה בשותפות הגורל של העם היהודי בתפוצותיו ואחדותו". יחד עם זאת, שילוב תכנים הנוגעים ליהדות המזרח הייתה מינורית והם יקבלו נפח ראוי רק במהלך העשור הרביעי.

MY.GEVA.CO.IL

לפרטים לחצו כאן!

תיכונים, אתם לא לבד!

הכירו את MY.GEVA סרטוני הסבר שיכינו אתכם ביעילות לבגרות במתמטיקה



שאלה מספר 34 - "הפנתרים השחורים כתנועת מחאה: קריאת תיגר למדינה ולסדרה" – פרופסור דבורה ברנשטיין

סעיף א'

הגורמים לצמיחתה של תנועת המחאה "הפנתרים השחורים":

- פרופ' דבורה ברנשטיין מציגה את הפרופיל של חברי תנועת המחאה "הפנתרים השחורים", ורומזת כי למאפייני חייהם יש נקודות משותפות רבות לעולי ארצות האסלאם האחרים:
 - משפחות קשות יום: משפחות המתפרנסות בדוחק, נתמכות סעד או שאינן מתפרנסות כלל. ההורים, ראשי המשפחה, מועסקים באופן חלקי או שאינם מועסקים כלל. לפיכך, צרכיהם הקיומיים אינם מסופקים באופן שוטף.
 - תנאי דירור קשים: משפחות רבות שוכנו באמצעות חברת עמידר בשכונות, שננטשו מתושביהם הערביים במהלך מלחמת העצמאות. בתים אלו היו ישנים ולא תמיד ראויים למגורים. השכונות הללו מוקמו, על פי רוב, הרחק ממרכז העיר. שכונת מוסררה היא דוגמה לשכונה שכזו – ממוקמת במזרח ירושלים, בקרבת שטח ההפקר בין מדינת ישראל ובין ירדן. על פי נתוני עמידר, בשיכונים הללו גרו בממוצע ארבע נפשות בחדר. נתון זה - יש בו להעיד על המצוקה הקשה, שבה היו נתונות משפחות אלו.
 - מגורים בשכונות בשולי העיר: שכונת מוסררה שוכנת במזרח ירושלים, צמוד לשטח ההפקר בין ירדן ובין ישראל. זהו אזור המרוחק מכל אפשרויות חינוך, תעסוקה ופרנסה של מרכז העיר. בנוסף, אזור זה לא זוכה לפיתוח של העירייה, כפי שזוכה לו מרכז העיר.
 - נשירה ממערכת החינוך הנורמטיבית: רבים נשרו מן הלימודים עוד בבית הספר היסודי. רבים עברו בגילאי ההתבגרות לפנימיות, הרחק ממשפחותיהם, ומן הסביבה המוכרת. אחרים נשלחו למוסדות לנוער עברייני, בעקבות פעילות עבריינית.
 - נתק בין-דורי: הסבים וההורים שגדלו בארצות ערב, מאבדים את היכולת ליצור קשר משמעותי עם בניהם המתבגרים, שתרבותם היא שונה מתרבות הוריהם. הנתק הבין-דורי מוביל להתפוררות המשפחות, ולזעם ותסכול בקרב המתבגרים.
 - קושי לצאת משכונות המצוקה וממעגל הנחשלות: בשל המאפיינים שהוזכרו למעלה, רבים מבני השכונות הללו לא עזבו אותן מעולם. כפועל יוצא מכך, הנחשלות הנציחה עצמה במשך כמה דורות (סבים, אבות ובנים), שאינם מצליחים לצאת ממעגל הנחשלות וממשיכים לגור בשכונה).

מאפיינים אלה, היוו גורם לצמיחתה של תנועת המחאה "הפנתרים השחורים".

MY.GEVA.CO.IL

לפרטים לחצו כאן!

תיכונים, אתם לא לבד!

הבירו את MY.GEVA סרטוני הסבר שיכינו אתכם ביעילות לבגרות במתמטיקה



- במקביל, העליות ממדינות אירופה, שהגיעו לאחר העליות של יהודי ארצות האסלאם, דחקו את הטיפול במצוקת עולי ארצות האסלאם לשולי סדר היום הציבורי – עשרים שנה לאחר העלייה הגדולה של יהודי ארצות ערב לארץ ישראל (בשנות ה-50), זוכים העולים החדשים מרוסיה, ממרכז אירופה ומצפון אמריקה (אשר עלו לאחר מלחמת ששת הימים) לתנאים טובים הרבה יותר, מן התנאים שעולי ארצות ערב קיבלו. בין התנאים הללו ניתן למנות את: גודל הדירות ששוכנו בהן, האזור שבו שוכנו (בערים הגדולות ולא באזורי הפריפריה), מערכת חינוך מותאמת (כולל מועדונים לרכישת שפה ומקצוע).
- זלזול ההנהגה האשכנזית כלפי דרישות צעירי מוסררה, הבאים לערער על ההגמוניה שלה ו"דורכים לה על הדשא", כדברי טדי קולק. ההנהגה הישראלית נתפסה ע"י הצעירים ממוסררה כמנותקת וכמתעלמת בכוונה תחילה מדרישותיהם ובכך כמובילה למדיניות מפלה ומקפחת ארוכת שנים.
- הצמיחה הכלכלית של מדינת ישראל לאחר מלחמת ששת הימים, משאירה את יוצאי ארצות האסלאם מחוצה לה: התקופה שלפני מלחמת ששת הימים אופיינה במיתון כלכלי בישראל. לאחר מלחמת ששת הימים, חווה המשק הישראלי צמיחה, ששיפרה את תנאי החיים של אזרחי ישראל בערים הגדולות ובמרכזי האוכלוסין. אולם, צמיחה זו לא הביאה עמה בשורה לחלק גדול מאוד מעולי ארצות האסלאם, אשר נותרו בנחשלותם, ללא חינוך מתאים, ללא מקצוע ומקומות עבודה, שהיו יכולים להבטיח להם ולצאצאיהם עתיד טוב יותר.
- רוח חדשה, של מחאה ואנטי ממסדיות, שוטפת את העולם המערבי בשנות השישים: **תרבות "ילדי הפרחים"**, הבאה לביטוי בפסטיבל הרוקנרול "וודסטוק" בארה"ב, לצד תנועת "הפנתרים השחורים", שנלחמה על זכויות השחורים בארה"ב. **מרד הסטודנטים הצרפתים**, שמחו נגד מדיניות השלטון הצרפתי – כל אלה הוצגו בפני צעירי שכונת מוסררה והתוו להם דרך למאבק.

סעיף ב'

השלבים שעברו "הפנתרים השחורים" מחבורת רחוב לתנועת מחאה חברתית רחבה:

- מפגשים של חבורת הנערים משכונת מוסררה עם גורמים פנים וחוץ ממסדיים טרם התגבשות לתנועת מחאה חברתית:
 - פגישה עם צעירים משכבות מבוססות בירושלים, רובם בני עדות אשכנז ואנשי שמאל רדיקלי: צעירים, השונים בכל היבט אפשרי מקבוצת הנערים משכונת מוסררה, יצרו עימם קשר, ועם הזמן גם חברות עמוקה ושותפות למאבק פוליטי. מפגש זה, **מפגש חוץ ממסדי**, מזרחי – אשכנזי, תרם לצעירי שכונת מוסררה בכמה תחומים, ביניהם ניתן למנות: חשיפה ראשונה לתנועות מחאה דומות בעולם (הצעירים המבוססים והמשכילים, הכירו לנערי מוסררה את תנועות המחאה העדכניות ברחבי העולם.

MY.GEVA.CO.IL

לפרטים לחצו כאן!

תיכונים, אתם לא לבד!

הכירו את MY.GEVA סרטוני הסבר שיכינו אתכם ביעילות לבגרות במתמטיקה



- כדוגמת הפנתרים השחורים בארה"ב), יעוץ משפטי, חשיפה לקשת הפוליטית ולאפשרויות הפוליטיות העומדות בפניהם, וגיוס פעילים.
- פגישה עם מדריכי רחוב של המחלקה לעבודה קהילתית בעיריית ירושלים: מדריכים אלו עוזרים לצעירי מוסררה להגדיר את דרישותיהם, ולהפנות את האנרגיות למחאה אפקטיבית בממסד (במקום במחאה מיליטנטית, אלימה). המדריכים עוזרים גם בתכנון צעדי המחאה עם הצעירים. מפגש זה הוא **מפגש פנים ממסדי**, שכן, המדריכים הללו הם חלק מן הממסד הישראלי (עובדי עירייה).
 - שני המפגשים הללו, הפנים ממסדי והחוץ ממסדי, סייעו לנערי שכונת מוסררה להמיר את הפעולות המיליטנטיות, שחשבו לנקוט בהן נגד הממסד, בפעולות מחאה לגיטימיות, ברוח התקופה (שנות השבעים הסוערות), שהיו בעלות השפעה משמעותית וארוכת טווח על הישראליות.
 - הפגנות מחאה מתוכננות היטב בעלות תבנית ארגונית החוזרת על עצמה:
 - משא ומתן עם משטרת ישראל בנוגע לתנאי ההפגנה – כל ההפגנות החלו בתיאום עם המשטרה, והתקיימו על פי חוק. דבר זה הקנה להן מעמד לגיטימי, ואפשר לפנתרים השחורים להעביר את המסרים שלהם בצורה ברורה, מבלי שהאלימות והזעם יתפסו את מרכז הבמה.
 - חלוקת כרוזים אינפורמטיביים, טרם ההפגנה, במטרה לגייס כמה שיותר משתתפים להפגנות.
 - התכנסות בכיכר מרכזית, והשמעת דברי מחאה על ידי מנהיגי הפנתרים השחורים.
 - צעידה ברחובות, לעיתים ברחובות הראשיים של העיר, תוך השמעת סיסמאות מחאה, הכוללים את המסרים שרצו הפנתרים השחורים להעביר.
 - לעיתים שימוש בעימות אלים עם המשטרה, על מנת למשוך תשומת לב ציבורית ותקשורתית.
 - הרחבת הפעילות של הפנתרים השחורים מעבר לתחומי ירושלים (תל-אביב, אשדוד וחדרה) הצליחה באופן מוגבל בלבד.

שאלה מספר 35 - "עולים ועלייה" – פרופסור דבורה הכהן

סעיף א'

המניעים לעליית היהודים מברה"מ בשנות השבעים של המאה העשרים:
אצל העולים מארצות הפריפריה של ברה"מ מניעי העלייה היו לאומיים או דתיים, בעוד שהעולים מהערים הגדולות עלו בעיקר לאור אנטישמיות גוברת, אפליה ורצון לשנות ולשפר את מצבם הכלכלי ולהבטיח את שלומם ועתיד ילדיהם.

MY.GEVA.CO.IL

לפרטים לחצו כאן!

תיכונים, אתם לא לבד!

הכירו את MY.GEVA סרטוני הסבר שיכינו אתכם ביעילות לבגרות במתמטיקה



בתאריך 15.6.1970, מתכננים 11 יהודים מברה"מ, לחטוף מטוס אזרחי ריק ובכך מעלים את המודעות הבינלאומית להפרת זכויות אדם ולמסורבי העלייה בברה"מ. כאשר חוטפי המטוס נתפסו ונשפטו על ידי ברה"מ, הם קיבלו עונשים כבדים, ביניהם גם עונשי מוות. העונשים הכבדים, בצירוף מגוון אירועים אנטי יהודים-ציוניים שקדמו להם, העלו את מצוקת מגורשי העלייה לתודעה הבינלאומית.

הגורמים שהקלו על יציאת יהודי ברה"מ באותה העת הם:

- התערבות ישראלית למען יהודי ברה"מ החלה משנת 1969. אז, לראשונה, נקטה מדינת ישראל מדיניות אקטיבית בנוגע לשחרור יהודי ברה"מ. גולדה מאיר קראה בכנסת מכתב של קבוצת משפחות גרוזיניות, הרוצות לעלות לארץ. פעולה זו תרמה להעלאת הנושא על סדר היום העולמי. ארגונים ישראלים וארגונים בתפוצות החלו לפעול למען שחרור יהודי ברה"מ. פועלה של מדינת ישראל הביא למספר הפגנות גדולות ברחבי אירופה ובארה"ב שסיימתן – "שחרר את עמי". הדבר העלה את המודעות לבעיית "אסירי ציון", והפעיל לחץ רב על ברה"מ.
- בפברואר 1971 התקיימה ועידה בבריסל למען יהודי ברה"מ מטעם ההסתדרות הציונית והקונגרס הציוני העולמי, בה נטלו חלק 760 נציגים מ-38 מדינות, ביניהם דוד בן גוריון, למרות גילו המתקדם. הועידה סוקרה בתקשורת העולמית ונחתמה בהצהרה "לא נשקוט עד שיהודי ברית המועצות יהיו חופשיים להחליט על גורלם, שלח את עמי". במקביל, התקיימו עצרות רבות והפגנות המוניות מול השגרירויות הסובייטיות.
- ארה"ב החלה להפעיל לחץ כבד על ברית המועצות, לשחרר את היהודים המעוניינים לעלות לישראל.
- גם אנשי הקהילה היהודית בצרפת ובבריטניה הפעילו לחץ ציבורי גדול ולחץ דיפלומטי על ברית המועצות, באמצעות ממשלותיהם.
- ההבנה אליה הגיעה ברה"מ, כי מדיניותה האלימה כלפי מבקשי העלייה אינה מפחיתה את הפעילות הציונית בברה"מ.
- ברה"מ רצתה לשקם את המסחר עם המערב, וראתה במדיניותה כלפי מבקשי העלייה מחסום, המונע זאת.

סעיף ב'

הגורמים החברתיים והמדיניים שסייעו בקליטתם של העולים היהודים מברה"מ בשנות השבעים:

גורמים חברתיים:

- במדינת ישראל כבר היו קבוצות של עולים מרוסיה, כך שבמקרים רבים העולים מרוסיה בשנות השבעים העדיפו ליצור קשרים עם עולים אחרים מברה"מ, במקום להשתלב בחברה הישראלית.

MY.GEVA.CO.IL

לפרטים לחצו כאן!

תיכונים, אתם לא לבד!

הכירו את MY.GEVA סרטוני הסבר שיכינו אתכם ביעילות לבגרות במתמטיקה



- המפלגות התחרו ביניהן על שליטה בתקשורת הקהילתית בשפה הרוסית. מפלגת העבודה ניסתה לכנס אותם למסגרת פוליטית, אך רובם נטו ימינה.

גורם מדיני:

הקמת משרד הקליטה: הגידול בעלייה הביא את ראשי המדינה לשפר את מהלכי הקליטה. בשנת 1968 מוקם המשרד לקליטת עלייה, בראשות השר יגאל אלון וסגנו לובה אליאב. מטרת הקמת המשרד: להקל את הבירוקרטיה ולהכשיר את העולים ככל האפשר להשתלבות בחברה הישראלית ובמערכות הכלכלה שלה. השיפורים בתנאי הקליטה, שיצר המשרד:

- מסלול קליטה מותאם לאוכלוסיות מוגדרות: סטודנטים, בני נוער, בעלי מקצועות וכו'.
- סיוע חומרי: בהסבת מקצוע, ברכישת רכב, ברכישת דירה וכו'.
- הקמת מרכזי קליטה: מרכזים אלו עזרו לעולים להשתלב בחברה הישראלית ושימשו את העולים עד שמצאו תעסוקה ודיור הולמים. מרכזי הקליטה כללו אולפנים ללימוד עברית, פעילויות חברתיות ותרבותיות, הכוון תעסוקה ודיור.
- בניית שיכונים עולים טובים יותר, מאלו שנבנו בשנות החמישים.

MY.GEVA.CO.IL

לפרטים לחצו כאן!

תיכונים, אתם לא לבד!

הכירו את MY.GEVA סרטוני הסבר שיכינו אתכם ביעילות לבגרות במתמטיקה

